

Trumanova administrativa (1945-1953)

Trumanova doktrína

- První příznaky Studené války:
- r. 1946 – roztržka se SSSR ohledně stáhnutí jejích vojsk ze S Íránu – tlak Moskvy na Turecko za účelem společné kontroly Bosporu a Dardanel
 - občanská válka v Řecku
 - r. 1948 komunistický převrat v Československu
- Slábnoucí pozice VB na BV – únor 1947: oznámení VB o stažení pomoci Ř. a T.
- R. 12.3.1947 – **Projev H. Trumana před společným zasedáním Kongresu:**
- Primární zaměření - Řecko a Turecko
- Turecko: ušetřeno válečné devastace – strategický význam pro BV (hranice se SSSR, úžiny) – hlavní cíl pomoci: posílení vojenských kapacit - přijetí do NATO (r.1952)

- Klíčové motto: *„Politikou Spojených států musí být podpora svobodných národů, které čelí pokusům o podmanění ze strany ozbrojených menšin nebo vnějších tlaků.“*
- Vyplývající globální závazek USA
- Forma pomoci: celková částka 400 mil \$ (pro Turecko 50 mil) – vyslání vojenského a civilního personálu

Ropa – z obchodní komodity ke strategické surovině

- Zásadní význam ropy BV během 2. sv. války
- USA neschopni zůstat největším exportérem ropy – pokles podílu na produkci ze 70% na 51 % na světě
- Po válce – Marshallův plán – nemožný bez ropy z BV (Rossi, s. 33) – důležitá pro mírovou ekonomiku i pro vedení Třetí světové války (M.Palmer, s.43)
- Nová strategie: Maximální využití ropy BV a uchování americ. zásob ropy pro budoucnost (M.Palmer, s.42-43)
- 1949 zal. **Middle East Force (MEF)** – stálá námořní přítomnost v Perském zálivu (základny: Asmara-Etiopie, Dhahrán-Saúdská Arábie a Bahrajn) (Rossi, s. 34) – na ochranu zájmů USA v Zálivu

Ropné společnosti – nástroj americké zahraniční politiky

- Většina ropy z BV kontrolována amer. korporacemi – jediná výjimka ložiska v Íránu (majetek Anglo-Iranian Oil Com.)
- Zač. 1952 – anti-kartelové vyšetřování min. sprav.
- Politika USA: ropné firmy jako nástroj k dosažení cílů národ. bezpečnosti - zásobování Evropy a Japonska ropou a politická a ekonomická podpora Íránu
- Ekonom. podpora Saúd.Ar.- daň z příjmu placenou ARAMCO USA postoupena S.A. (obava z odporu židov. org. kvůli přímé zahr.pomoci)
- Ropné spol. vyjmuty z anti-trust. zák. (osobně schváleno Trumanem) – kvůli zásadní roli v národ. politice na BV a úzké spolupráci mezi MZV a ropným průmyslem (B.Kaufman, s.14-15)

Rozdělení kompetencí na BV

- **Září 1950 Londýnská jednání** – záměr podporovat „progresivní“ vlády Zálivu
 - vzájemné rozdělení zodpovědnosti: VB: jako vojenský ochránce podporovaný jadernou výzbrojí USA, USA: zajišťující politickou a ekonomickou podporu (Rossi, s. 35)

Poválečné uspořádání Palestiny

- Dva přístupy: A) jednota země a autonomie pro dva národy, B) rozdělení a vznik dvou nezávislých států
- V rámci administrativy – 2 tábory:
 - 1) **Odpůrci židov. státu** – Near East Division min. zahr., min. zahr. G.Marshall, náměstek MZV D. Acheson, G. Kenan a min. obrany Forrestal (B. Kaufman, s. 8)

A) Poškození vztahů USA s arab. státy; B) Ohrožení přístupu k ropě; C) Ohrožení přístupu k vojenským základnám USA; D) Opozice arab. států učiní fungování židov. státu nefunkční – palestinský problém trvalý znak mezinárodní politiky; E) V rozporu s Chartou OSN a principem sebeurčení národů; F) vliv na růst extrémismu mezi Araby; G) možnost zneužití ze strany SSSR
 - 2) **Příznivci židov. státu** – Bílý dům: D. Nilson-asistent prezidenta pro záležitosti menšin, zvláštní poradce C.Clifford

A) Poskytnutí státu obou stranám a útočiště židovským uprchlíkům z Evropy; B) Budoucí bašta demokracie, což podpoří americký nový řád světa (Rossi, s.39-40)

- **1945 Anglo-americká vyšetřovací komise (Morrison-Grady Committee)** – závěr (duben 1946):
 - Povolení pro příchod 100 000 židov. uprchlíků a pro nákup půdy
 - Doporučení zřídit svěřenectví OSN s cílem vytvořit **federální stát** Židů a Arabů – akceptováno sionistickými org. a Trumanem X odmítnuto Arabskou ligu – odpor Britů kvůli značným problémům pro jejich mandátní správu (Spiegel, s.22-23)
- Vzrůstající podpora amer. veřejnosti a Kongresu pro rozdělení – Truman pro kompromisní variantu
- Truman: *podpora jakémukoliv řešení schváleného VS OSN, bude-li vynutitelné*
- **1947 U.N. Special Committee on Palestine:** vytvoření dvou států; 10-ti letá economic. unie a mezinárod. kontrola Jeruzaléma – PRO: sionistic. org. – USA – SSSR
PROTI: arab. představitelé – Británie (Spiegel, s. 25-27)

- Návrh v rozporu s proporčním rozdělením: Židům obývajícím méně než 6% země mělo být přiděleno 56% pro jejich stát; Arabové žijící na 94% půdy měli získat jen 44%; zvláštní režim pro Jeruzalém: 105 000 Palestinců a 100 000 Židů (Rossi, s. 38)
- Listopad: **hlasování VS OSN** – 33 pro a 13 proti
- Amer. embargo na dovoz zbraní do BV
- Jak implementovat rozhodnutí VS do praxe???
- Případné nasazení amer. vojsk jen jako součást jednotek OSN
- State Dep. s ústním souhlasem Trumana – dočasný mandát OSN nad Palestinou kvůli uklidnění situace – vymanévrování SSSR
- Nálada VS proti zpochybnění předchozího rozhodnutí (Spiegel, s. 30-35)

Uznání židovského státu

- Odpor proti svěřenectví OSN ze strany Arabů a Židů – silné rozpory uvnitř amer. administrativy: tlak domácích proponentů židov. státu
- Prosinec 1947-květen 1948 – útoky židovských ozbrojených milic na arabská města a vesnice s cílem získat více území pro zamýšlený stát
- Duben 1948: masakr v Dair Jassín – útok Irgunu zal. M. Beginem, zabito 254 obyv. vč. 145 žen (Rossi, s. 42)
- Tajná jednání Trumana a Weizmanna – nebude-li schváleno VS svěřenectví OSN nad Palestinou, USA uzná židovský stát
- 14.5. 1948 **vyhlášení židov. státu**- uznán Trumanem 11 min. po vyhlášení jako reakce na fait accompli

Arabsko-izraelský konflikt

- Útok 5 arabských států (Egypt, Irák, Sýrie, Transjordanásko a Libanon)
- Amer. postoj: podpora zprostředkovateli OSN Bernadottemu o uzavření příměří
- Po vítězství Izraele nad arabskou invazí – radikální změna v přístupu GŠ USA – Izrael jako strategický partner oblasti (Rossi, s. 44-45)
- Září 1948 – Bernadotte zavražděn
- **Bernadottova zpráva:** přidělení Negevu Arabům-most mezi V a Z arab. územím a území osídlené arab. beduíny; Galilea Izraeli – odmítnut Izraelem: Negev zamýšlena pro židov. imigranty a možnost přístupu k aqabskému zál. a Rudému m. (B. Kaufman, s.9)
- G. Marshall podpořil B. plán na VS OSN v Paříži
- Listopad 1948 - Během prezident. kampaně Truman proti B. plánu – slib economic. pomoci Izraeli a uznání Izraele de iure

This Government has been informed that a Jewish state has been proclaimed in Palestine, and recognition has been requested by the ^{provisional} Government thereof.

The United States recognizes the provisional government as the de facto authority of the new ~~Jewish~~ ^{State of} ~~state.~~ *Israel.*

Harry Truman

*Approved
May 14, 1948.*

6.11

- Leden 1949 – příměří zprostředkované OSN – hranice Izraele rozšířeny o území dobyté během války
- Jaro 1949 – **Palestine Conciliation Commission**: USA, Francie a Turecko – konf. v Lausanne – jednání o mírovém uspořádání mezi Izraelem a Araby:
 - Izrael. okupace Z Galileje a Sinaje - odmítl mír za vrácení zabraných území, stejně jako přijetí palestinských uprchlíků – poslední společná arabsko-izraelská mírová konf. až do prosince 1973 na konf. Ženevě – konf. bez výsledků (Spiegel, s.46)
- Společ. tlak Washingtonu a Londýna na stažení Izraelců ze Sinaje
- Nekonzistentní přístup USA k arabsko-izraelskému konfliktu – přes izraelské porušení několika rezolucí OSN - navazování užší spolupráce: leden 1949 schválení economic. pomoci a uznání Izraele de iure; amer. podpora členství Izraele v OSN; r. 1953 navýšení ekonomické pomoci Izraeli z 25 mil. na 80 mil.\$ (Spiegel, s.45)

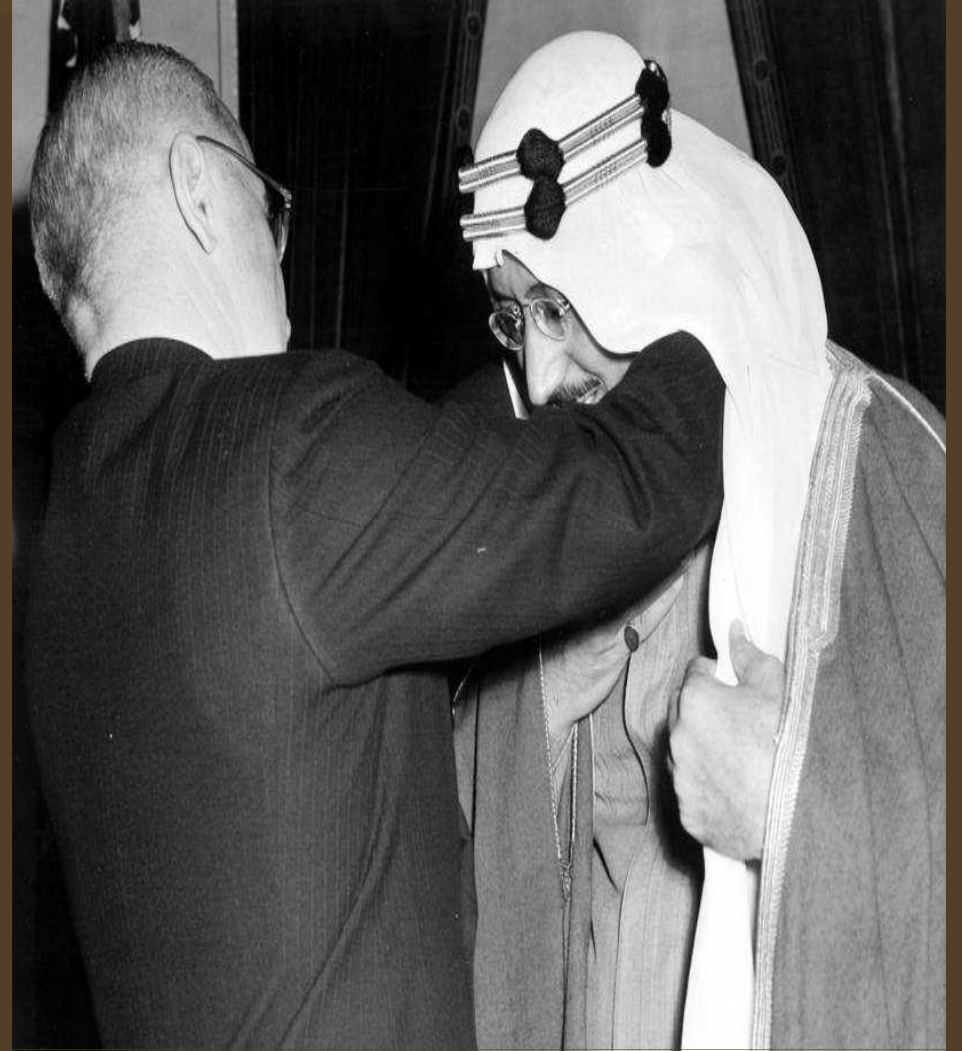
Politická pozice USA

- Říjen 1949 – **NSC 47/2** – základní obrysy amer. BV politiky na 40 let: V Středomoří a BV zásadní důležitost pro bezpečnost USA; nutnost podporovat pro-západní vazby; zabránit proniknutí SSSR; zajistit jednotný postup proti případné agresi SSSR; Palestinský problém: nutnost nalézt vlastní dohodu mezi oběma str.
- Zbrojní dodávky: Izrael závislý především na zbraních z východ. bloku – arab. státy vybaveny VB – USA: Bílý dům ve prospěch dodávek Izraeli X State Dep. snaha nezneprátnit si arab. státy
- Květen 1950 – **Tripartite Declaration** (USA, VB, Francie): export zbraní na BV jen za účelem vnitřní bezpečnosti a obrany území, odmítnutí použití zbraní k agresivním účelům a změně statutu quo – snaha USA o vyrovnanější přístup (M.Palmer, s.56-57) (B.Kaufman, s.12, H.W.Brands, s.34)

Regionální obranné aliance

- Hlavní vojenská zodpovědnost na VB – snaha udržet si vliv prostřednictvím regionální obranné struktury
- Strategický význam BV: zdroj ropy; komunikační křižovatka; ofenzivní základna proti SSSR
- USA: hlavní cíl – **zadržování SSSR** – r. 1949 zal. NATO
- R. 1950 vypuknutí Korejské války – březen 1951 Íránská ropná krize – změna postoje USA: pronikání sovětského vlivu není omezeno jen na Evropu
- Září 1951- iniciativa VB - **Middle East Command (MEC)**- USA, VB, Francie, Turecko, Austrálie, Nový Zéland a Jihoafr. Rep. (E.Podeh, s.100) – Acheson: doplněk NATO-USA jako vojenská a školící podpora (B.Kaufman, s.13)
 - Egypt a Írán odmítly vstoupit- zásadní oslavení aliance

- Jaro 1952 – **Middle East Defense Org. (MEDO)** –
- Červenec 1952 – vojenský převrat v Egyptě (Nagíb, Násir) – odmítnutí podřídit E. cizí kontrole – další zhroucení snahy o západní obrannou alianci na BV (E.Podeh, *The Perils of Ambiguity*. In: D.W.Lesch (ed.), *The Middle East and the United States*, s.100-101,2003)
- Změna strategie: od kolektivní k bilaterální obraně
- Léto 1952 J.L.Collins NGŠ – strategie obrany BV ve 2 kruzích: **vnitřní jižní kruh** – Egypt a přilehlé země; **vnější severní kruh** – turec. úžiny, Malá Asie, pohoří Íránu a Pákistán – důležitější pro obranu BV před SSSR – hory a ropa

■ Děkuji za pozornost!!